

سنگی مله

صنعت، معدن، بازرگانی* و ضرورت‌های پیوند

از: مهندس محسن خلیلی

شمائی کلی از اقتصاد و فضای حاکم بر آن:

اقتصاد کشور ما در اثر برخی عواملی درونی و بیرونی، از دوران فراوانی و گسترده، بعدورهای با شرایط خاص و محدودیت‌ها، پانهادهاست که طبعاً " برای گذر از آن تدابیر ویژه‌های را طلب می‌کند .

برنامه اول توسعه در سال ۷۲ پایان گرفته و یک سلسله دست‌آورد های مثبت و منفی به همراه داشته‌است . مواجهه منطقی با آنچه که روی داده‌است و همچنین تحلیل کلیه آثار و نتایج این برنامه، دست‌کم، این حس را خواهد داشت که نقاط ضعف، سیاست‌گذارها و استراتژی‌ها شناخته‌شده و برنامه مدوم واقعی‌تر و اصولی‌تر به‌پند ه‌بنگرد ، دستیابی به این هدف امکان‌پذیر نیست

مگر اینکه صادقانه و صمیمانه بود و هرگونه پیرایه و خودمحوری به بر سر سینه و ترسیم تصویری از وضعیت کنونی اقتصاد پرداخته شود و هر چه زودتر راه‌حلهای مناسب ، انتخاب گردد .

مروری بر ویژگی‌هایی که برای این اقتصاد حاکم است ، برای ورود به بحث اختصاصی موضوع جلسه امروز ، نهننها بی‌فایده نبود بلکه در نتیجه‌گیریها و گزینش راهبردها کمک خواهد کرد .

۱) محدودیت شدید منابع ارزی یکی از مظاهر این اقتصاد است ، چنانکه در طول سالهای آینده ، ایجاد توازن بیسن مصارف و منابع ، بسیار دشوار خواهد بود . بررسی ارقام منظور در برنامه دوم توسعه نشان می‌دهد که کشور در طول این برنامه ، نخواهد توانست به تعادل مورد نظر و صفر شدن بدیهیهای ارزی دست یابد و به عبارتی ، در پایان برنامه ، بخشی از بدیهیهای ارزی کشور ، به برنامه بعد منتقل خواهد شد . لذا این شرایط از سوئی یک سلسله قبول ریاضت و سختگیری راد تخصیص و مصرف منابع الزام آور می‌سازد و از سوئی دیگر این واقعیت را - محرز می‌کند که اگر کوششها و تواناییهای بالقوه در جهت تحقق اهداف برنامه ، تجهیز نشود و بخشهای تولیدی کشور - و به تبع آن صادرات - وظائف خود را به درستی به انجام نرسانند . شکاف کنونی فزونی خواهد گرفت و کشور در تادمیسن نیازهای با اولویت اساسی با مشکل مواجه خواهد شد .

۲) تورم و افزایش سریع قیمت‌ها ، لااقل در سه سال اخیر ، یکی دیگر از مختصات اقتصاد ما است . علیرغم بعضی از اطلاعات کمی‌ز آن را ۱۲ درصد اعلام می‌کند ، قیمت‌ها در یک سال اخیر بار شدی معادل ۳۰ درصد مواجهه بوده‌است . اینکه مسئولیت‌گرانی

متوجه چه بخشی از اقتصاد است و تغییرات قیمت در کالاها و خدمات دولتی تا چه حد در ایجاد این تورم اثر گذاشته‌اند کمک‌چندان بی‌حسب مسئله نخواهد کرد و واقعیت امر را تغییر نمی‌دهد . مهم اینست که این تورم وجود دارد و بشدت اثرات زیان بار خود را بر اقتصاد تحمیل می‌کند . در اینصورت اگر بخش تولید متحول نشود ، طبعاً " مهار آن به آسانی ممکن نخواهد گردید .

۳) شاخص‌های کلان دردور پنج‌ساله اخیر (دوران برنامه اول توسعه) حاکی از رشد سرمایه‌گذاری در طول سه سال اول و سپس سیر نزولی آن در دو سال آخر است .

سرمایه‌گذاری در طول سه سال اول - علیرغم اینکه در سالهای قبل از برنامه روندی نزولی داشته - سیری افزایشی را طی کرد و بطوریکه میزان رشد به ۱۲/۷ درصد در سال رسید . اما سهم اصلی این رشد متعلق به سرمایه‌گذاری بخش دولتی بود . است که رشد آن به ۲۱۲ درصد در سال بالغ گردید و در مقابل نرخ رشد سرمایه‌گذاری بخش خصوصی دردور مذکور از ۷ درصد در سال تجاوز نکرد . ما ست مضافاً " اینکه بخش عمده سرمایه‌گذاری مزبور به بخش ساختمان اختصاص یافته است .

این ارقام حاکی از اینست که کماکان بخش خصوصی نقشی فعال را در سرمایه‌گذاری نپذیرفته و آنچه که اتفاق افتاده ناشی از تزریق ارز در سالهای اول برنامه بوده است .

۴) علیرغم اهداف تعیین شده در زمینه جلب مشارکت مردم در فطالیتهای اقتصادی یا به عبارتی سیاست خصوصی سازی ، اقدامات بجز در بعضی از بخشها - از جمله بخش معدن که می‌توان گفت در واگذاری معادن کوچک

بهمردم کارنامہ درخشانی نشان داده است۔ چندان قابل توجہ نبوده است و ساختار دولت کماکان درگیر بسیاری از مقررات دست و پاگیر، مکانیزم های بازدارنده، مقاومت های درونسی و بیرونی از جهت اجرای این سیاست بوده و توفیق قابل ارائه ای از این لحاظ بدست نیامده است .

۵) اثرگذاری حجم نقدینگی از جمله کارسازترین سیاست های پولی به شمار می آید چرا که میان تغییرات حجم نقدینگی، نرخ تورم و رشد تولید، رابطه ای تنگاتنگ وجود دارد . با وجود اینکه دولت در سال های اخیر کوشش بسیاری را از جهت اتخاذ سیاست اقتصاد انضباطی بکاربرد تا رشد نقدینگی را مهار کند ولی مقابله با فزاینده برنامه اول از جهت رشد متوسط نقدینگی و عملکرد آن نشان می دهد که رشد مزبور کماکان شتاب دارد بنحوی که مدت طول برنامه این رشد بجای ۲/۸ درصد (پیش بینی برنامه) عملاً ۲۵ درصد متوسط سالانه رسیده است .

۶) مطالباتی که در اجرای طرح های مهم ملی عمرانی صورت گرفته نشان می دهد که بین طرح ها از نظر پیشرفت فیزیکی با کندی قابل توجهی همراه بوده اند . تعداد طرح هایی که در طول برنامه به مرحله بهره برداری رسیده اند در قسم ناجیزی را نشان می دهد مضافاً اینکه برخی از طرح ها، علیرغم ورود به دوره بهره برداری، هنوز به ظرفیت کامل دست نیافته اند .

در صورتی که پیشرفت فیزیکی طرح ها را بر اساس یک طبقه کمی پیشرفت، منظم نمائیم و آن را به بالای ۷۵ درصد وزیر ۲۵ درصد طبقه بندی کنیم، درمی یابیم که به تدریج در سال های ۷۱-۹۰ پیشرفت طرح های بالای ۵۰ درصد، کاهش یافته و بر تعداد طرح های

با پیشرفت پائین ۵۰ درصد افزوده شده است .

مراجعه به گزارش های ادواری طرح های مهم حاکی از آنست که عمده ترین مشکلات این قبیل طرح ها عبارتند از کمبود اعتبارات ارزی و ریالی، ماشین آلات و لوازم یدکی، مصالح، گمرک، حمل و نقل، بیمه کاری، نیروی انسانی

متخصص و مدیریت متغیر و کم دوام . نتیجه بررسی بعمل آمده از ۵۹ طرح عمرانی ملی حاکی است که اولاً "مدت اجرای طرح ها از متوسط برآورد اولیه ۷ سال به ۱۰/۷ سال، یعنی به طور متوسط ۱/۵ برابر افزایش یافته و ثانیاً "هزینه کل طرح ها طبق آخرین برآورد به ۳/۲ برابر برآورد اولیه افزایش یافته و هزینه ارزی نیز افزایش تا حد ۲/۲ برابر (۲۲۰ درصد) را نشان می دهد .

۷) فضای حاکم بر اقتصاد و صنعت کشور به گونه ای است که توجه به اصول زیر را الزام آور می سازد :

۱- تقویت امنیت اقتصادی - امنیت اقتصادی در واقع اساسی ترین پیش نیاز توسعه است . در ایجاد امنیت اقتصادی باید به این سئوال مقدار پاسخ داد که آیا این امنیت باید چتر خود را بر سر بخش دولتی بگستراند یا برای مردم نیز جانی در این مجموعه اختصاص می یابد؟ یکی از تعاریف امنیت را: "احساس ایجاد شده حاصل از نگاه به آینده هر اجتماع انسانی" بیان می کند . این تعریف در برگیرنده دو عنصر است اول توجه نمودن به "اجتماع انسانی"، فارغ از تفکیک آن به بخش دولتی و خصوصی، دوم اینکه هر قدر دید آدمی نسبت به آینده گسترده تر گردد و ویا به عبارتی در روزهای روشنی آرزای آینده پیش روی او قرار گیرد، احساس امنیت بیشتری

می کند .

در مقوله امنیت، تاکید بر "امنیت فعال" می شود . امنیت وقتی فعال است که میان دو سطح ثبات و تغییر در جامعه، رابطه ای تعداد لسی و مستمر برقرار شود، به عبارت ساده تر امنیت نمی تواند فقط برای یک زمان مشخص و دوره کوتاه برقرار شود زیرا یک فرایند مستمر و مداوم است .

وبالاحدها اینک امنیت اقتصادی وقتی تحقق می یابد که ثبات اقتصادی وجود داشته باشد و آن هم مجرد از امنیت سیاسی قابل رد گیری و تحقق نمی باشد . به دیگر سخن افراد یک جامعه وقتی احساس امنیت اقتصادی می کنند که از هر گونه تعرض و تجاوز توسط اشخاص و قدرتهای موجود - رسمی یا غیر رسمی - مصون باشند و مال و جان آنها توسط قانون و دولت حفظ و حراست شود .

۲- تمرکز تصمیم گیری - یکی از الزامات بهبود فضای حاکم بر اقتصاد تمرکز تصمیم گیری است . منظور از تمرکز خود داری از هر گونه متعارض و تضاد در تصمیم گیری است که معمولاً "از عوارض وجود قدرتهای متعدد در کشور ناشی می شود . مثلاً "چنانچه ورود کالاهای توسط وزارت بازرگانی مجاز شناخته می شود، سازمان گمرک از ورود آن جلوگیری ننماید و یا هرگاه وزارت صنایع ارزی را برای صنعت خاصی اختصاص می دهد، بانک مرکزی نسبت به آن به چند و چون نپردازد و . . .

۳- ثبات در تصمیمات، قوانین و دستورالعملها - این امر مستلزم آنست که قبل از تهیه هر لایحه، طرح، تصویب نامه و بیاد دستور العمل، آثار ناشی از آن مورد مطالعه دقیق قرار گیرد تا در کوتاه مدت، تغییر و اصلاح آن اجتناب ناپذیر نگردد، ثبات در مقررات، لااقل برای مدت معینی، بهمردم و یا

حتی به سازمان های دولتی اجازه خواهد داد که مبرنا مریزی در زمینه وظایف خود بپردازند و نتایج را برای مبدان مدت، پیش بینی نمایند .

۴-۷: قوانین تسهیل کننده - وجود قوانین تسهیل کننده، برای گسترش فعالیت های اقتصادی، یکی دیگر از الزاماتی است که می تواند به مظلوم ساختن فضای حاکم بر اقتصاد بیانجامد وقتی سخن از قوانین می رود، منظور کلیه قوانین حاکم بر سر نوشت جامعه است، از قانون اساسی گرفته تا قوانین مختلف مالی، جزائی، حقوقی و گمرکی، هم در شمول این بحث قرار می گیرند . در تنظیم قانون باید توجه داشت که تا چنانچه از هما ساخت و ساز، فرهنگ و شرایط جامعه سازگار است و تا چه حد مردم را به کار، کوشش، مشارکت و فعالیت ترغیب می کند . توجه قانونگذار صرفاً به جنبه های محدود کننده مجازات کنند و در واقع جنبه های ایذائی آن، چهره های سیاسی از قانون گذار و قانون را در ذهنیت ها ایجاد می کند و حال آنکه وظیفه دولت و نظام هدایت جامعه به سوی هدف های متعالی و آموزش و تربیت آنان در اعمال و رفتار هایشان است .

از جمله قوانینی که باید به صلاح آنها، همت گماشت به "قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران"، "قانون مالیاتها"، "قانون کار"، "قانون تجارت و سرمایه گذاری (خارجی و ایرانی) می توان اشاره کرد .

تصویری کوتاه از صنعت کشور:

بخش صنعت که یکی از بخش های مهم اقتصادی کشور است بر اساس برخی

اطلاعات موجود تنها ۱۵ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داد. ماست و کره طبق آخرین نظریه‌های که از سوی وزیر محترم اقتصاد و دارایی اعلام شده قرار است که این سهم در پایان برنامه به یکباره از ۳۰ درصد تا ۱۰ درصد کاهش یابد. ولی نمی‌توان انگار نمود که در وضع کنونی سهم آن در تولید قابل توجه نیست.

فقدان استراتژی روشن در قبال بخش صنعت، مشکلات درونی بخش (وابستگی شدید به ارز نفت - نازل بودن سطح مهارت - فقدان کیفیت مناسب) ، نازل بودن توان تکنولوژیکی، پائین بودن حجم سرمایه‌گذاریها، فقدان هدایت کافی، عدم تحقق موافقت‌های اصولی صادره، فاصله زیاد قیمت تمام‌شد متولیدات صنعتی با محصولات کشورهای دیگر و نبود توان رقابت با کالا‌های وارداتی، همگی دلایلی جدی بر بازنگری به‌مهدهای کمی و کیفی و خط مشی‌های اساسی و سیاست‌های لازم برای این بخش است.

علاوه بر آن باید بیان نمود که فضای حاکم بر صنعت کشور با طبیعت صنعت که محرک و پویایی در توسعه از ویژگی‌های آنست، فضائی نامطمئن، بی‌ثبات و نامساعد است. دولت و موسسات مختلف دولتی و عمومی، صنعت را به عنوان یک منبع مالی تلقی می‌کنند و هر یک سهمی از درآمد و فروش صنعت را طلب می‌نمایند. مردم بعلل مختلف صنعت را سرمایه‌گذاری مفیدی نمی‌دانند و از مشارکت مالی در آن احتراز می‌کنند. وجود چنین جوی که علی‌به‌سرمایه‌دار و سرمایه‌گذار - پس از به‌ثمر رسیدن انقلاب اسلامی - در جامعه مایجاد شد سرمایه‌گسندگان را از فعالیتهائی که بنحوی، جلوه‌یرونی

آنها قابل مشاهده باشد منصرف می‌سازد در صورتی که حمایت از سرمایه‌دار، مشروط بر اینکه سرمایه خود را در بخشهای تولیدی و یا حتی خدمات مرتبط با نظام منطقی توزیع بکاراندازد، یکی از پیش شرط‌های توسعه اقتصادی است.

اعمال مالیاتی تصاعدی، ادامه حاکمیت قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران که مصادره اموال در آن تجویز شده است، فشارهای خارج از قاعده ماموران مالیاتی، انتظارات و توقعاتی که موسسات مختلف از صنعت دارند، این بخش را بتدریج به طرف موضع انفعالی و غیر پویا هدایت می‌کند.

مطالعات اقتصادی که در ساختار صنعتی کشور صورت گرفته، این بخش را به عنوان بخشی کمتر توسعه یافته تعریف می‌کند و عوامل آن را در مواردی به شرح زیر طبقه‌بندی می‌نماید.

- ۱- سهم اندک ارزش افزوده تولید صنعتی در تولید ناخالص داخلی.
  - ۲- سهم ناچیز صنایع سرمایه‌ای به‌ویژه ماشین‌آلات و تجهیزات کارخانه‌ای در تولید صنعتی.
  - ۳- سهم محدود منابع داخلی در تولید صنعتی و اتکاء زیاد به واردات.
  - ۴- حضور غیر موثر صنایع در بازارهای بین‌المللی و منطقه‌ای.
  - ۵- عقب‌ماندگی تکنولوژیکی و استهلاک تدریجی بخش عمده‌ای از ماشین‌آلات.
  - ۶- ضعف شدید سرمایه‌به‌ویژه سرمایه انسانی - و فقدان مهارت و دانش.
  - ۷- فقدان کشش بازار بعلت بالا بودن قیمت تمام‌شده.
  - ۸- نازل بودن سطح بهره‌وری و کارآیی.
- این نکات و مشخصه‌های صنعت را

می‌توان ناشی از بی‌ثباتی سیاستهای عمد در دوران اجرای برنامه همچون تغییر سیستم ارزی، فقدان نگرش توزیعی در برنامه رها هدایت منابع و بالاخره متناقض در اهداف و سیاستها در برنامه‌های کلان تلقی کرد.

در اینجا باید به وابستگی صنعت به منابع وارداتی (منابع مواد اولیه و ماشین‌آلات و تکنولوژی، تاکیسد بیشتری گردد و این در حالی است که خداوند موهبت‌های فراوانی را از جهت تنوع مواد و منابع طبیعی، چسب در زمینه کشاورزی و تنوع آب و خاک و چسب در پهنه معادن، ارزانی داشته است و تنها با همت، کار و تلاش و قبول مسئولیت می‌توان نسبت به این همه الطاف الهی شکر گزار و قدر دان بود و آنها را در جهت تعالی انسانی ورشد و توسعه بکار گرفت.

بخش معدن و

ارتباط آن با صنعت:

بدون شک تامین رشد و توسعه پایدار اقتصادی فقط از راه تقویت نقاط درونی اقتصاد و ایجاد زمینه‌های مطلوب برای قدرت بخشیدن به نیروها و امکانات بالقوه به جای اتکاء به رشد القائی حاصل از درآمد نفت، امکانپذیر است و در این جهت باید توسعه کشاورزی و معادن که تامین کنند مواد اولیه صنعتی نیز می‌باشند تاکیسد گذاشت و از سویی دیگر صنایعی را که به نحوی با فرآوری، تولیدات این دو بخش مرتبط هستند مورد توجه و حمایت قرار داد.

در طراحی یک سیستم با تکمیل عناصر، باید توجه داشت و اطمینان حاصل نمود که اجزاء و عناصر سیستم

با هم ارتباط دارند. هر بخش از سیستم بایستی از لحاظ وابستگی به سایر بخشها و نیز وابستگی آنها به محط پیرامونی، مورد ارزیابی قرار گیرند. در فرایند سیاست‌گذاری و تدوین استراتژیها نیز باید مشخص کرد که چگونه می‌توان حلقه‌های ارتباطی را ترسیم نمود و این امر مستلزم بازنگری عملکرد سیستم، عملکرد مدیریت و عملکرد هر یک از بخشها است. همچنین بایستی برنامه‌ریزی و ثبت گزارشهای کنترل سیستم به درستی تبیین گردد.

با توجه به اینکه توسعه معدنی و صنعتی یک فرایند قیاسی نبوده و وابسته به پارامترهای مختلف و بسیاری در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی میباشد لذا هویت صنعتی و معدنی کشور پدیدهای پیچیده است که مسئله را غامض تر و دشوارتر می‌سازد.

صنعت و معدن را باید با دیدگاه مشترکی بین تولیدکنندگان از یکطرف (یعنی معادن) و مصرف‌کنندگان (صنایع) از طرف دیگر تعریف کرد. از این رو است که نقش وجود بکار تباط و مشخصه معدن در ایجاد تسهیلات و خطوط ارتباطی کامل ضرورت دارد.

گزارشها نشان می‌دهند که در طول برنامه، توفیق‌های چشمگیری در بخش معدن از جهت افزایش تولیدات و استفاده از ذخایر معدنی بدست آمده است و این امر را می‌توان ناشی از بهبود مدیریت، استعمار مدیریت، نگرش سیستمی به بخش و بالاخره مسئولیت‌پذیری دانست که در جهت ارتقاء دانش و اطلاعات نیز سیر نمود است. استفاده بهینه از منابع ارزی، تولید سنگ آهن با رشدی معادل ۲/۲۷ درصد و افزایش مقداری آن از ۸۵/۱ میلیون تن در سال ۶۷ به ۶۳/۳ میلیون تن در سال ۱۳۷۲،

را مانند ازی مجتمع عظیم معدنی سنگ آهن گلگیر - علیرغم عقب افتادگی‌های مستمر قبلی - تکمیل و مانند ازی معادن سنگ آهن چناره و حوض ماهی، تولید کنستانتنترمس بارش‌دی معادل ۲۰ درصد و افزایش حجم تولید آن از ۱۶۵ هزار تن به ۴۱۶ هزار تن، شناسایی و اکتشاف ذخایر معدنی کشور و افزایش تعداد معادن فعال از ۱۴۰۰ معدن به ۱۰۰۰ معدن در سال ۱۳۷۲، از جمله اقداماتی است که صورت گرفته است. کشور در این مدت از وارد کننده فولاد به صادر کننده آن تغییر موقعیت داد و این می‌تواند یکی از دستاوردهای مدیریت معدنی تلقی شود.

لیکن مطالعه خط‌مشی‌ها و سیاست‌های برنامه‌دهی حاکمی از آن است که هنوز بسیاری کارها باقی‌مانده که به عمدترین آن‌ها اشاره می‌رود و بر این تصور است که فعالیت‌ها با بستی بنحوی شکل گیرد که در مجموع منظم اقتصاد کشور کلیه عناصر مورد نیاز با هم به یک هماهنگی و جهت‌گیری دست‌یابند. در راستای این هدف پیشنهاد های زیر ارائه می‌شود:

۱- ایجاد ارتباط ارگانیک بین صنعت و معدن چه در زمینه سرمایه‌گذاری، و چه در جهت بهره‌برداری از معادن توسط صنایع مرتبط، باید پیش‌از پیش مورد توجه قرار گیرد. تاسیس شرکت‌های مشترک توسط معدن‌کاران و صنعتگران - و احتمالاً "بازرگانان" - مدیریت صنعتی را در معادن استقرار خواهد بخشید و بین نیاز صنعت و فراورد هلی معدنی تعادل لازم را برقرار و کیفیت مطلوب را تامین خواهد نمود. جهت دستیابی به این منظور با بستی معادن موجود کشور و ذخایر و امتیازات آن بعد رستی برای صنایع

کشور شناساند شود و تشویق هسای مقتضی نیز برای سرمایه‌گذاری در آنها در نظر گرفته شود. استفاده از اهرم مالیات، مشروط بر اینکه در کار اجرائی با مخالفتها، ایرادات و اشکالات ماموران مالیاتی روبرو نشود، در این زمینه موثر خواهد اقتصاد. اینگونه سرمایه‌گذاریها و فرآوری کردن مواد معدنی، نعمتها ارزش افزوده اضافی را فراهم می‌نماید بلکه از صدور مواد خام به خارج جلوگیری خواهد کرد. کارخانجات ذوب در مقیاس کوچک می‌تواند در کنار معادن شکل گیرد مثلاً "کارخانجات ذوب مس در ظرفیت ۵ تا ۱۰ هزار تن و با صنایع چینی ۷۵ تنی".

۲- در گذشته در مورد ارزشهای صادراتی سنگهای معدنی (سنگهای تزئینی) را مافراط پیموده شده بود و بعضی‌ها معتقد بودند که ارزش هرتن سنگ ساختمانی از نظر آوری چند برابر یک تن نفت است ولی عملاً اثبات شد که چنین نیست و اکنون به دلایل مختلف این نوع سنگها در بازارهای خارجی به ازاء هرتن ۶۵-۶۰ دلار بیشتر به فروش نمی‌رود. مضافاً اینکه هزینه استخراج و حمل آن نیز قابل توجه است. بنابراین اولویت اساسی در استخراج از معادن فلزی و غیر فلزی صنعتی مانند خاک چینی، پنبه نسوز، فلدا سیات دغال سنگ، سیلیس، سیکا، نمک، ولومیت است. بعضی از معادن مصارف زیادی در صنایع مختلف از جمله تولید شیشه و شویندها دارد که دارای بازار داخلی نیز می‌باشند.

صنعت باید از معادن برای تولید مواد واسطه‌ای استفاده کند و این فرایند را شکل بخشد.

۲- در برنامه اول قرار بود که ۲۹ شرکت دولتی تحت پوشش وزارت معادن و

فلزات بمبکش خصوصی واگذار شود که بهتر است یک ارزیابی دقیق از عملکرد بعمل آید و چنانچه مشکلاتی در راه - خصوصی سازی وجود دارد بر طرف گردد در واگذاری معادن کوچک به سرمایه‌های محدود بهتر است تا آنجا که ممکن است احتراز گردد چون به تجربه ثابت شده است که سرمایه‌ها در نیمه راه به پایان می‌رسد و عملاً "جز تخریب طبیعت و نیمه تمام گذاشتن کار، اقدامی در جهت بهره‌برداری از ذخایر معدنی کشور صورت نمی‌گیرد. برای واگذاری معادن متوسط و بزرگ (پس از رفع اشکالات قانونی)، باید تمهیدات و تسهیلات لازم فراهم آید. چنانچه سرمایه‌های کافی تجهیز شود بهره‌برداری از اینگونه معادن اقتصاددی خواهد بود. در جهت تشویق اینگونه سرمایه‌گذاریها تخصیص ارز برای ورود ماشین‌آلات - یا کمک به تولید ماشین‌آلات در داخل کشور - بنحوی که قیمت تولیدات تا آن حد بالا نرود که قدرت رقابت خود را از دست بدهد، یکی از راههای جذب سرمایه‌ها بمبکش معدن است.

از دیگر راههایی که ممکن و عملی خواهد بود می‌توان به پرداخت بخشی از بهره بانکی و اولویت بخشیدن در گشایش اعتبار برای صنایع وابسته به معادن و وادار ساختن شرکت‌های دولتی به خرید مواد واسطه‌ای معدنی داخلی و همچنین تعیین تعرفه‌های سود بازرگانی مناسب برای ورود مواد خارجی که مشابه آن در ایران تولید می‌شود، اشاره نمود.

۴- در زمینه صادرات مواد معدنی خام یا فرآوری شده، دولت باید صادرکنندگان را به بازرها هدایت نماید.

گاهی رقابت‌های ناسالم در بازارهای خارجی موجب کاهش قیمت مسواد ایرانی شده و صادرات آنها را غیر اقتصادی نموده است. علت دقیقاً "کنسرت

تعداد صادر کنندگان در مواد مشابه یک بازار معین و عدم توجه صادر کنندگان به مصالح و منافع ملی است. همچنین استانداردها در مواد برای عرضه در بازارها، ضرورتی خاص دارد.

۵- در زمینه مدیریت معادن و آموزش افراد برای این دسته از مدیریت‌ها که تخصص‌های خاصی را طلب می‌کند باید کوشش بیشتری بعمل آید. واگذاری معادن به افراد غیر متخصص عملاً موجب اتلاف سرمایه‌ها و استخراج غیر فنی معادن می‌گردد.

۶- در ساختار وزارت معادن، بخش نظارت و هدایت استخراج و بهره‌برداری از معادن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است چنانکه این بخش می‌تواند در گزینش مدیران معدن، نحوه بهره‌برداری از معادن، عرضه مواد به بازارهای داخل و خارج و چگونگی فرآوری مواد را هماهنگیها و کنترل‌های لازم را برقرار سازد.

۷- به نظر می‌رسد که باید معادن موجود از نظر بهره‌برداری توسعه یابند و بجای اینکه در معادن جدید سرمایه‌گذاری شود، امکانات به سوی گسترش معادنی که شناخته شده و سرمایه‌گذاران زیادی زیربنائی آنها انجام گرفته است، سوق داده شوند. ۸- مکان‌یابی معادن و صنایع وابسته به آن باید با توجه به ارزش معادن و حجم آن انجام شود و از تمرکز صنایع در مناطق مانند اصفهان و شیراز خودداری گردد چون در این صورت هر معدن و صنعت متعلق به آن در هر نقطه استقرار یابد یک سلسله با دانی و محرومیت زایشی را در آن منطقه همراه خواهد داشت و از این طریق سطح زندگی مردم کشور در مناطق دور و ستادها ارتقاء خواهد یافت. ۹- اصلاح قانون معادن و آیین‌نامه‌های

مربوط به محتوی که امر اکتشاف، تجهیز، راه اندازی و بهره برداری از معادن را تسهیل نماید، ضرورت دیگری است که باید با توجه به منکاتی که ذیل "بمآنها" اشاره می شود، در دستور کار قرار گیرد.

۹-۱: بازنگری قانون اساسی در زمینه دولتی بودن معادن بزرگ - در این زمینه گرچه وزارت معادن با تعابیری که از معادن بزرگ بکار بسته و تقسیم نمودهای معدنی بمآ تو مال های متعدد، عملاً "مسئله حل شد" به نظر می رسد ولی مناسبانه وجود این محدودیت، توهم و نگرانیهای خود را در اذهان جامعه بجای می گذارد و سرمایه گذاران بزرگ را از تخصیص سرمایه به این بخش باز می دارد.

۹-۲: طولانی کردن دوره بهره برداری بر حسب معادن مختلف بین ۱۰ تا ۲۰ سال، تا اینکه سرمایه گذاری قابل توجیه گردد.

۹-۳: اتخاذ تصمیم در زمینه واگذاری مالکیت معادن به بهره برداران آن تحت شرایط خاص.

۹-۴: راه مشارکت و مضاربت بهره برداری از معادن عمدتاً باید گشود شود تا با استفاده از مکانیزمهای مختلف، سرمایه های بیشتری به بخش معدن جذب گردد.

۹-۵: تجدید نظر در قانون مربوط به جلب سرمایه های خارجی و جذب این سرمایه ها تحت شرایطی به بهره برداری از معادن و صنایع وابسته بآن.

۹-۶: تجدید نظر و اصلاح آئین نامه مربوط به ضوابط واگذاری معادن و همچنین اولویت بخشیدن در واگذاری به صنعت و افراد کهدارای صلاحیتهای علمی و فنی کافی هستند.

۹-۱۰: بخش ماشین سازی معادن باید بیشتر فعال شود تا نیازمندیهای معادن را از داخل کشور تامین نماید.

پی نوشت :

به این مطلب در تاریخ ۲۹/۹/۷۳ به هیأت نمایندگان اتاق ایران که در حضور وزیر معادن و فلزات تشکیل شد ارائه گردید. معهدا محتویات آنرا باید نظر کارشناسی نویسنده تلقی کرد و الزاماً "نظر اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران نیست."

انتشارات اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران

ضمائم نشریه «نامه اتاق بازرگانی»

آنچه تاکنون منتشر شده است:

- راهنمای صادرات کالا - چگونه میتوان کالا صادر کرد؟
- راهنمای صادرات میوه و تره بار
- راهنمای جدول تعرفه گمرکی
- قانون تشکیل اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران
- شرایط (اصطلاحات) بازرگانی بین المللی
- راهنمای واردات کالا
- راهنمای درج شروط داوری در قراردادها بین المللی
- جریان داوری در دیوان داوری اتاق بازرگانی بین المللی
- واژه نامه اصطلاحات بین المللی گمرکی
- راهنمای صادرات کالا - چگونه میتوان کالا صادر کرد؟ چاپ دوم
- اجرای احکام داوری
- بارنامه و نقش آن در تجارت بین المللی
- بیمه و کاربرد آن در جهان امروز
- آشنائی با بیمه حمل دریائی کالا - شرایط و کاربرد
- قانون و آئین نامه مربوط به جلب و حمایت سرمایه های خارجی به زبان فارسی و انگلیسی
- گزارش درباره وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی
- ایران در یک نگاه (جزوه آماری به زبان فارسی و انگلیسی) کتابها
- آنچه تاکنون منتشر شده است:
- ویژه نامه سمینار بررسی مسائل صنایع کشور
- ویژه نامه سمینار بررسی مسائل صنایع نساجی کشور
- ویژه نامه اجلاس هیاتهای اتاقهای بازرگانی و صنایع و معادن جمهوری اسلامی ایران، جلد اول
- اقتصاد اسلامی، جلد اول - مالکیت فردی در اسلام
- اقتصاد اسلامی، جلد دوم - مالکیت و تحدید مالکیت در اسلام
- راهنمای اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، دوره اول سالهای ۶۵ - ۱۳۶۱ به زبان انگلیسی
- راهنمای صنعت و تجارت نساجی ایران، به زبان انگلیسی
- کتاب راهنمای اعضای اتاق بازرگانی و صنایع، معادن ایران، به زبان فارسی و انگلیسی، سال ۱۳۷۳ (۱۹۹۴)
- دیگر نشریات
- آنچه تاکنون منتشر شده است:
- پوستر سوره الحمد